Mánudaginn 11. maí 1987.

Nr. 327/1986. **Gjaldheimtan í Reykjavík**
(Guðmundur Vignir Jósefsson hrl.)
gegn
þrotabúi Hafskips h/f
(Jóhann H. Níelsson hrl.)

Gjaldþrotaskipti. Skuldaröð. Máli að hluta vísað frá Hæstarétti. 15. gr. laga nr. 75/1973.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Thoroddsen, Guðmundur Jónsson, Magnús Þ. Torfason og Þór Vilhjálmsson og Sigurður Líndal prófessor.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 11. desember 1986. Hann krefst þess aðallega, að allar kröfur hans í héraði verði teknar til greina, þ.e. að lýst krafa í bú stefnda að fjárhæð 915.144,00 krónur verði viðurkennd utan skuldaraðar ásamt dráttarvöxtum frá kröfulýsingardegi 27. desember 1985 til greiðsludags, og verði dráttarvextirnir reiknaðir eftir 112. gr. laga nr. 75/1981, og 3. gr. laga nr. 95/1982, sbr. ennfremur 13. gr. laga nr. 10/1961 og ákvæði IV til bráðabirgða í lögum nr. 36/1986. Til vara krefst áfrýjandi þess, að fjárhæðin verði viðurkennd sem forgangskrafa á grundvelli 1. tl. 84. gr. sbr. 87. gr. laga nr. 3/1878 ásamt dráttarvöxtum með sama hætti og í aðalkröfu. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar og þess, að varakröfu áfrýjanda verði vísað frá Hæstarétti. Til vara krefst hann þess, að varakröfunni verði hafnað. Þá krefst stefndi málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Varakrafa áfrýjanda hér fyrir dómi var ekki gerð í héraði. Verður henni því vísað frá Hæstarétti sbr. 45. gr. laga nr. 75/1973.

Ekki voru efni til þess að taka afstöðu til þess í forsendum hins áfrýjaða úrskurðar hvort krafa áfrýjanda væri almenn krafa og um vexti af henni. Með þessari athugasemd og að öðru leyti með skírskotun til forsendna hins áfrýjaða úrskurðar ber að staðfesta hann.

Eftir þessum málsúrslitum er rétt að áfrýjandi greiði stefnda 75.000,00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómsorð:

Framangreindri varakröfu áfrýjanda, Gjaldheimtunnar í Reykjavík, er vísað frá Hæstarétti.

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.

Áfrýjandi greiði stefnda, þrotabúi Hafskips h/f, 75.000,00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður skiptaréttar Reykjavíkur 4. desember 1986.

I.

Mál þetta var tekið til úrskurðar að loknum munnlegum málflutningi þann 24. nóvember 1986, en endurupptekið þann 4. desember 1986 og tekið á ný til úrskurðar sama dag.

Sóknaraðili, Gjaldheimtan í Reykjavík, Tryggvagötu 28, Reykjavík, krefst þess að vangreidd opinber gjöld fyrrum starfsmanna Hafskips hf., að fjárhæð kr. 915.144,00 verði viðurkennd sem krafa utan skuldaraðar á hendur varnaraðila, ásamt dráttarvöxtum frá 27. desember 1985 til greiðsludags, reiknuðum í samræmi við reglur 112. gr. laga nr. 75/1981 og 43. gr. laga nr. 73/1980, sbr. 13. gr. laga nr. 10/1961 og ákvæði IV til bráðabirgða í lögum nr. 36/1986. Þá krefst sóknaraðili einnig málskostnaðar úr hendi varnaraðila að mati réttarins.

Varnaraðili, þrotabú Hafskips hf., krefst þess að kröfum sóknaraðila í máli þessu verði hafnað og að sóknaraðila verði gert að greiða honum málskostnað samkvæmt gjaldskrá LMFÍ.

II.

Aðdragandi að máli þessu er sá að með úrskurði skiptaréttar Reykjavíkur, uppkveðnum þann 6. desember 1985, var bú Hafskips hf., nafnnúmer 3504-0528, Hafnarhúsinu við Tryggvagötu, Reykjavík, tekið til gjaldþrotaskipta. Félagið hafði áður fengið heimild til greiðslustöðvunar með úrskurði uppkveðnum 18. nóvember 1985 og stóð sú heimild yfir þar til bú félagsins kom til gjaldþrotaskipta. Þegar eftir töku búsins til gjaldþrotaskipta voru ráðnir þrír bústjórar til bráðabirgða, lögmennirnir Gestur Jónsson, Jóhann H. Níelsson og Viðar Már Matthíasson. Innköllun til skuldheimtumanna var gefin út þann 27. desember 1985 og birtist hún fyrra sinni í Lögbirtingablaði er út kom 15. janúar 1986. Var kröfulýsingarfrestur ákveðinn 4 mánuðir samkvæmt heimild í 3. tl. 19. gr. laga nr. 6/1978, sbr. 1. gr. laga nr. 98/1985, og lauk honum þann 15. maí 1986.

Ágreiningur er ekki með aðilum um málavexti, en mál þetta er komið til af því að á tímabilinu frá 14. nóvember til 6. desember 1985 hélt Hafskip hf. eftir fé við launaútborgun til starfsmanna sinna samkvæmt kröfu sóknaraðila til greiðslu opinberra gjalda þeirra, samtals að fjárhæð kr. 915.144,00, sem er ágreiningsfjárhæðin í máli þessu. Hafskip hf. stóð ekki skil á gjöldum þessum til sóknaraðila fyrir töku bús félagsins til gjaldþrotaskipta.

Með bréfi skiptaráðandans í Reykjavík, dagsettu 13. desember 1985, var sóknaraðila tilkynnt að fyrrgreind fjárhæð hefði verið dregin af starfsmönnum félagsins og var sóknaraðila gerð grein fyrir því, um hverja starfsmenn væri að ræða og hver fjárhæð gjalda væri varðandi hvern þeirra. Með bréfi dagsettu 27. desember 1985 lýsti sóknaraðili kröfu í þrotabúið um greiðslu umræddrar fjárhæðar utan skuldaraðar og tilkynnti jafnframt að kröfur þessar hefðu verið færðar til tekna á gjaldareikningum viðkomandi starfsmanna og mótfærðar til skulda hjá hinu gjaldþrota félagi.

Með bréfi dagsettu 8. apríl 1986 tilkynntu bústjórar til bráðabirgða sóknaraðila að þeir hefðu tekið þá afstöðu til þessarar kröfu hans að viðurkenna ætti hana sem almenna kröfu í þrotabúið en þeir teldu skilyrði ekki vera til að viðurkenna stöðu hennar utan skuldaraðar. Í skrá um lýstar kröfur, sem bústjórar gerðu samkvæmt fyrirmælum 1. tl. 108. gr. laga nr. 6/1978 og dagsett er 11. júní 1986, var afstöðu þeirra til viðurkenningar kröfu sóknaraðila lýst með sama hætti. Sóknaraðili mótmælti þessari afstöðu bústjóra með bréfi, dagsettu 28. apríl 1986, og voru þau mótmæli ítrekuð á skiptafundi, sem haldinn var til umfjöllunar um lýstar kröfur þann 20. júní 1986. Samkvæmt 2. tl. 110. gr. fyrrnefndra laga var ágreiningsefni þetta tekið á ný til umfjöllunar á skiptafundi, sem haldinn var 25. september 1986. Kom þar fram að skiptastjórar í þrotabúinu, sem þá höfðu verið kjörnir hinir sömu og áður gegndu hlutverki bústjóra til bráðabirgða, héldu fast við fyrri afstöðu sína til kröfunnar, en sóknaraðili kvaðst halda henni til streitu. Var því ákveðinn rekstur máls þessa til úrlausnar um ágreininginn, og var það þingfest þann 28. október 1986.

III.

Af hálfu sóknaraðila hefur verið vísað til þess að heimildir hans til þess að krefja launagreiðanda um að halda eftir fé til greiðslu opinberra gjalda við launaútborgun til starfsmanna komi fram í 113. gr. laga nr. 75/1981 og 30. gr. laga nr. 73/1980, svo og að nokkru í 4. gr. laga nr. 68/1962. Ítarlegri fyrirmæli um sama efni sé að finna í 4. gr. reglugerðar nr. 95/1962 og 103. gr. reglugerðar nr. 245/1963. Sóknaraðili kveðst í skjóli þessara heimilda hafa sent hinu gjaldþrota félagi kröfu þessa efnis í júlímánuði 1985 ásamt skilagreinum þar sem fram hafi komið nöfn hlutaðeigandi starfs-

manna og hverja fjárhæð hverjum þeirra bæri að greiða á einstökum gjalddögum. Með þessum gögnum hafi og verið sent almennt dreifibréf til launagreiðenda þar sem meðal annars segir eftirfarandi:

„Verði launagreiðandi valdur að því, með vanskilum á geymslufé, að gjaldandi fái kröfu um dráttarvexti verður launagreiðandi gerður ábyrgur fyrir greiðslu þeirra, auk þess sem bent er á, að slík vanskil varða refsingu samkvæmt 247. gr. hegningarlaga. Innheimtufé ber að skila innan 6 virkra daga frá útborgunardegi."

Sóknaraðili kveður Hafskip hf. hafa innt af hendi greiðslu afdreginna opinberra gjalda starfsmanna fram til þess tíma sem kröfur í máli þessu taka til. Félagið hefði átt að standa skil á greiðslum þessum að fullu fyrir upphaf gjaldþrotaskipta, en sóknaraðili telur ástæðu þess að ekki hafi orðið af því meðal annars þá að forráðamenn félagsins hafi ranglega staðið í þeirri trú að óheimilt væri að inna greiðslur sem þessar af hendi að fenginni heimild félagsins til greiðslustöðvunar. Telur sóknaraðili einu gilda hvort launagreiðandi hafi fengið heimild til greiðslustöðvunar eða hvort bú hans er tekið til gjaldþrotaskipta, honum beri allt að einu að halda eftir fé til greiðslu opinberra gjalda við launaútborgun til starfsmanna og standa að fullu skil á fénu til innheimtumanns. Færir sóknaraðili þau rök fyrir þessari staðhæfingu sinni að hann virði kvittun launagreiðanda til launþega um frádrátt vegna opinberra gjalda með sama hætti og ef um eigin kvittun hans væri að ræða. Leiði þetta til þess að launþeginn telst hafa staðið skil á skuld sinni við sóknaraðila með umræddum frádrætti. Við afhendingu kvittunar launagreiðandans telur sóknaraðili hins vegar að eignarréttur stofnist honum til handa í því geymslufé, sem orðið hefur til með þessum hætti í vörslum launagreiðandans. Launagreiðandinn verði aldrei eigandi fjárins, heldur aðeins vörslumaður, og beri honum að halda því sérgreindu og skilja það þannig frá rekstrarfé sínu. Bendir sóknaraðili til hliðsjónar á dóma Hæstaréttar í dómasafni 1967, blaðsíðum 737 og 740, þar sem launagreiðendur hafi verið sakfelldir fyrir brot á 247. gr. laga nr. 19/1940 fyrir að hafa ekki staðið skil á slíku geymslufé til innheimtumanns, en í þeim dómum sé því slegið föstu að brot hlutaðeigandi manna hafi falist í því að þeir hafi hagnýtt í þarfir atvinnurekstrar síns fjármuni sem þeir hafi haldið eftir af launum starfsmanna til greiðslu opinberra gjalda, og „opinberir sjóðir voru eigendur að", eins og segi í hinum síðarnefnda dómi. Telur sóknaraðili þessar niðurstöður sýna afdráttarlaust að eignarréttur að geymslufénu falli til innheimtumanns þegar við afhendingu kvittunar launagreiðanda til launþega. Vegna þessa eignarréttar telur sóknaraðili uppfyllt skilyrði 69. gr. laga nr. 6/1978 til þess að kröfur hans í máli þessu verði teknar til greina. Hefur sóknaraðili sérstaklega tekið fram að hann telji þessa kröfugerð sína á engan hátt háða þeim breytingum, er lög nr. 32/1974

gerðu á ákvæðum laga nr. 3/1878 um skuldaröð, og leiddu til þess að kröfur um opinber gjöld urðu almennar kröfur í þrotabú.

Af hálfu sóknaraðila hefur því einnig verið haldið fram að greinarmun verði að gera annars vegar á kröfum um opinber gjöld, sem innheimtumaður setur beina kröfu fram um greiðslu á, og hins vegar þeim opinberu gjöldum sem atvinnurekendur verða að standa skil á ótilkvaddir. Til gjalda í hinum fyrra flokki telur sóknaraðili þá kröfu sem ágreiningur stendur um í máli þessu, enda óumdeilt að hann hafi sent hinu gjaldþrota félagi beina kröfu um að halda eftir við launaútborgun fé til greiðslu opinberra gjalda starfsmanna. Af hinum síðari flokki tekur sóknaraðili söluskatt sem dæmi, þar sem ráðgert sé í 12. gr. laga nr. 10/1960 að þeir, sem söluskattskyldir eru, standi skil á slíkum gjöldum ótilkvaddir. Telur sóknaraðili að eðlismunur sé á þessum tveimur flokkum opinberra gjalda, sem þýðingu geti haft við gjaldþrot atvinnurekenda. Hefur hann til samanburðar vísað til reglna um þessi efni að dönskum rétti, en hann kveður þarlendar reglur um gjaldþrotaskipti samsvara að mestu hérlendum. Eftir þarlendum lögum séu tekjuskattar einstaklinga innheimtir með þeim hætti að gjaldandi fái svonefnt skattakort frá skattyfirvöldum sem geymi upplýsingar um hvern hundraðshluta launa áætlað sé að honum beri að greiða í gjöld. Þegar gjaldandi hefur störf hjá vinnuveitanda, framvísi hann þessu korti, og ber vinnuveitanda að halda eftir hinum þargreinda hundraðshluta launa til greiðslu opinberra gjalda sem vinnuveitandinn á síðan að greiða innheimtumanni ótilkvaddur og án kröfu. Eftir árslok þurfi einstaklingur hins vegar að skila skattframtali sem endanleg álagning liðins árs byggist á, og ef áðurgreind staðgreiðsla gjalda hrekkur ekki til fullrar greiðslu álagðra gjalda ber vinnuveitanda samkvæmt kröfu innheimtumanns að halda því eftir af launum starfsmanns sem á vantar. Kveður sóknaraðili þann greinarmun gerðan að dönskum rétti á þessum tvennum afbrigðum gjalda við gjaldþrot vinnuveitanda að tilkall innheimtumanns til fjár, sem vinnuveitandi heldur ótilkvaddur eftir af launum vegna staðgreiðslu opinberra gjalda, telst almenn krafa í þrotabú. Skatteftirstöðvar, sem vinnuveitandi heldur eftir af launum samkvæmt sérstakri kröfu innheimtumanns, teljist hins vegar til rétthærri krafna samkvæmt fræðikenningum og dómafordæmum. Telur sóknaraðili að þennan greinarmun verði að hafa í huga þegar metið er hvort úrlausn í dómi Hæstaréttar, sem birtur er í dómasafni 1977, blaðsíðu 334, hafi fordæmisgildi í máli þessu, en samkvæmt þeim dómi nýtur krafa innheimtumanns um söluskatt á hendur þrotabúi ekki stöðu utan skuldaraðar. Gjaldandi söluskatts eigi ótilkvaddur að skila skýrslu um skattskylda veltu sína og greiða gjöld samkvæmt henni. Engin álagning eigi sér stað og engum kröfum sé beint til hins skattskylda frá innheimtumanni. Telur sóknaraðili þessi gjöld hafa sömu einkenni og staðgreiddur þáttur tekjuskatta sam-

kvæmt dönskum rétti sem áður hefur verið lýst. Að auki sé sá munur á söluskatti annars vegar og þeim gjöldum hins vegar sem deilt er um í máli þessu, að seljandi vöru eða þjónustu þarf ekki að bæta söluskatti ofan á vöruverð, heldur er honum heimilt að greiða hann með hluta álagningar sinnar. Af þeim ástæðum verði innheimtur söluskattur í vörslum hins skattskylda ekki talinn geymslufé sem skylt sé að sérgreina, andstætt því sem sóknaraðili telur eiga við um þau gjöld sem í máli þessu er deilt um. Eins beri að hafa í huga að söluskattsvanskil varði ekki refsingu samkvæmt 247. gr. laga nr. 19/1940, en öðru máli gegni hins vegar ef ekki er staðið skil á afdregnum opinberum gjöldum starfsmanna.

Af hálfu sóknaraðila hefur verið bent á það, að ef kröfur hans í máli þessu verða ekki teknar til greina, verði afleiðingin sú að lánardrottnar þrotabúsins hagnist vegna refsiverðrar auðgunar þess á kostnað sóknaraðila. Sóknaraðili telur að aðstæður hefðu eins getað verið þær að fjárhagur hins gjaldþrota félags hefði ekki leyft að viðkomandi launþegar fengju greiðslu launa sinna í nóvembermánuði 1985 og að þeir hefðu þá átt kröfu í þrotabúið fyrir heildarlaunum mánaðarins við upphaf skipta. Þær kröfur hefðu launþegarnir getað fengið greiddar að fullu sem forgangskröfur eða eftir atvikum úr ríkissjóði í skjóli laga nr. 23/1985 án frádráttar vegna ógreiddra opinberra gjalda. Ef atvik hefðu þróast á þann veg stæði sóknaraðili nú í þeim sporum að geta krafið viðkomandi launþega um greiðslu þeirra skulda sem í máli þessu er deilt um og þrotabú félagsins hefði ekki orðið fyrir ábata af afdrætti opinberra gjalda þeirra. Telur sóknaraðili að í ljósi þessa samanburðar fái ekki staðist að lög standi til þeirrar niðurstöðu að lánardrottnar hins gjaldþrota félags geti auðgast á þann hátt að kröfum hans í máli þessu verði hafnað.

Sóknaraðili hefur tekið fram varðandi vaxtakröfu sína að ekki skipti máli þótt hennar hafi ekki verið getið í upphaflegri kröfulýsingu í þrotabúið. Telur sóknaraðili tvennt leiða til þeirrar niðurstöðu. Annars vegar styðjist vaxtakrafa hans við bein fyrirmæli í 4. mgr. 113. gr. laga nr. 75/1981, þannig að í reynd hafi verið óþarft að gera hana. Hins vegar hafi komið fram sérstök vaxtakrafa innan kröfulýsingarfrests í bréfi sóknaraðila, dagsettu 28. apríl 1986, þar sem hann lýsti andmælum sínum gegn afstöðu bústjóra til viðurkenningar kröfunnar.

Af hálfu varnaraðila er á því byggt að samkvæmt 1. tl. 30. gr., sbr. 25. gr. laga nr. 6/1978, eiga eignir hins gjaldþrota félags, sem til voru á frestdegi, að koma til skipta milli lánardrottna þess. Ef eignir þriðjamanns eru hins vegar í vörslum búsins gildi um þær fyrirmæli 69. gr. sömu laga. Af þessum ákvæðum telur varnaraðili þá ályktun verða dregna að kröfuréttindi á hendur þrotabúinu eigi að greiða af andvirði eigna þess samkvæmt stöðu þeirra í skuldaröð, en eignum þriðjamanns í vörslum þrotabús beri

að skila hlutaðeigandi rétthafa. Álítur varnaraðili að ágreiningur í máli þessu snúist öðru fremur um það hvort hinn umdeildi réttur sóknaraðila verði talinn eignarréttur eða kröfuréttur. Varnaraðili heldur því fram að skilgreina verði eignarhugtak 69. gr. áðurnefndra laga með hliðsjón af sama hugtaki í skilningi aðfararlaga og af þeim heimildum sem fræðikenningar byggja almennt á að fylgi eignarréttindum. Kröfuréttindum fylgi hins vegar tilkall til greiðslu og lýkur þeim með greiðslu kröfunnar. Byggir varnaraðili á því að réttindi sóknaraðila, sem deilt er um í máli þessu, verði að telja kröfuréttindi til tiltekinnar greiðslu en ekki eignarréttindi að ákveðinni fjárhæð í vörslum þrotabúsins, og leiði þetta til þess að krafa sóknaraðila verði að teljast almenn krafa í búið. Telur varnaraðili þau atriði, sem hér á eftir greinir, sýna fram á réttmæti þessarar staðhæfingar.

Varnaraðili heldur því fram að eitt af megineinkennum eignarréttar felist í því, að eign geti orðið grundvöllur lánstrausts eigandans og að gera megi aðför í henni til fullnustu skuldbindinga hans. Hið gjaldþrota félag hafi haldið eftir fé af starfsmönnum við launaútborgun til að standa skil á gjaldaskuldum þeirra við sóknaraðila. Samkvæmt vitnaframburði Sigurþórs Ch. Guðmundssonar, fyrrum aðalbókara hins gjaldþrota félags, hafi félagið bókfært þessar aðgerðir með þeim hætti að launafrádráttur hafi komið fram á launaseðlum viðkomandi starfsmanna, en á móti hafi komið tekjufærsla á sérstökum viðskiptareikningi sóknaraðila í bókhaldi félagsins, þar sem safnað hafi verið saman afdregnum opinberum gjöldum starfsmannanna. Fé sem þessu svarar hafi hins vegar á engan hátt verið sérgreint í vörslum félagsins. Telur varnaraðili þetta sýna að félagið hafi eftir sem áður haft ráðstöfunarrétt á umræddum fjármunum, þeir hefðu getað orðið grundvöllur að lánstrausti þess og skuldheimtumenn þess hefðu getað gert aðför í þeim líkt og í öðrum eignum félagsins. Skuldheimtumenn sóknaraðila, ef einhverjir væru, hefðu hins vegar ekki getað gert aðför í neinni peningaeign hans í vörslum hins gjaldþrota félags, enda hafi engin slík eign verið sérgreind í vörslum þess. Bendir varnaraðili sérstaklega á að félagið hafi ekki tekið við peningum af launþegum, heldur flutt greiðslukröfu af launareikningum viðkomandi starfsmanna yfir á viðskiptareikning sóknaraðila. Ekkert tilefni og engin skylda hafi verið til að sérgreina peninga í þessu skyni. Telur varnaraðili engu breyta í þessu sambandi hvort umræddir fjármunir séu nefndir geymslufé eða öðru heiti, og heldur ekki hvort um afdregin opinber gjöld starfsmanna hafi verið að ræða eða annars konar opinber gjöld, því ljóst sé af framangreindu að féð verði ekki talið hafa verið eign sóknaraðila í skilningi 69. gr. laga nr. 6/1978.

Þá bendir varnaraðili á að samkvæmt 3. mgr. 113. gr. laga nr. 75/1981 og 3. mgr. 30. gr. laga nr. 73/1980 nýtur sóknaraðili lögtaksréttar hjá launagreiðanda vegna vangoldinna afdreginna opinberra gjalda starfsmanna.

Lögtaksréttur sé þvingunarúrræði og tryggingarúrræði vegna kröfuréttinda. Telur varnaraðili að ef löggjafinn hefði ætlast til þess að sóknaraðili yrði talinn eigandi að fjármunum undir þessum kringumstæðum hefði ekki verið mælt fyrir um lögtaksrétt, heldur hefði verið áréttur eignarréttur, er fullnægja mætti með þeim almennu réttarfarsúrræðum, sem mönnum standa til boða til að sækja eign sína úr vörslum annarra.

Varnaraðili bendir einnig á að samkvæmt 4. mgr. 113. gr. laga nr. 75/1981 og 4. mgr. 30. gr. laga nr. 73/1980 beri launagreiðanda að greiða dráttarvexti til innheimtumanns ef hann skilar ekki á réttum degi fé sem hann hefur haldið eftir af launum starfsmanna. Í hinu almenna dreifibréfi sóknaraðila til launagreiðenda, sem áður hefur verið lýst, sé gerður áskilnaður um töku dráttarvaxta af þessum sökum. Dráttarvextir séu í senn skaðabætur til kröfuhafa vegna vanefnda og þvingunarúrræði til að knýja á greiðslu. Telur varnaraðili að með þessari heimild hafi löggjafinn undirstrikað kröfuréttarlegt eðli þessara réttinda sóknaraðila. Ef löggjafinn hefði talið þessi réttindi til eignarréttinda, hefðu fyrrgreind ákvæði haft að geyma fyrirmæli um að vörslumanni bæri að skila fénu að viðlögðum dagsektum. Dráttarvaxtaheimild geti hins vegar með engu móti samrýmst því sjónarmiði að um eignarréttindi sé að ræða. Þá bendir varnaraðili einnig á að samkvæmt vitnaframburði áðurnefnds aðalbókara félagsins hafi það dregið í lengstu lög að standa sóknaraðila skil á afdregnum opinberum gjöldum, og fyrst greitt, er komið var að áfalli dráttarvaxta. Þetta hafi því gerst löngu eftir lok þess 6 daga frests sem sóknaraðili mæli fyrir um í áðurnefndu dreifibréfi sínu. Telur varnaraðili þetta gefa til kynna að sóknaraðili hafi viðurkennt að draga megi greiðslur sem þessar án viðurlaga, sem staðfesti að um kröfu sé að ræða, er semja megi um gjalddaga á.

Af hálfu varnaraðila er því haldið fram að það hafi ekki þýðingu fyrir úrlausn þessa máls að launagreiðandi geti unnið sér til refsingar með því að standa ekki skil á greiðslu opinberra gjalda starfsmanna til innheimtumanns, enda leiði refsinæmi þessarar háttsemi af ákvæðum 2. mgr. 247. gr. laga nr. 19/1940, en ekki 1. mgr. ákvæðisins. Telur varnaraðili ennfremur að við beitingu umrædds refsiákvæðis sé um aðra skilgreiningu eignarréttar að ræða en 69. gr. laga nr. 6/1978 taki til.

Varnaraðili hefur sérstaklega vísað til dóms Hæstaréttar í dómasafni 1977, blaðsíðu 334, sem hann telur hafa fordæmisgildi í máli þessu. Í því máli hafi innheimtumaður söluskatts haft uppi sams konar kröfur og röksemdir og sóknaraðili í þessu máli, og hafi þeim verið hafnað. Þótt munur sé á söluskatti og afdregnum opinberum gjöldum starfsmanna, sé staðan í báðum tilvikum hin sama, þar sem í hvorugu tilviki hafi myndast eignarréttindi innheimtumannsins í skilningi 69. gr. laga nr. 6/1978. Telur varnaraðili að hafa megi í þessu sambandi til hliðsjónar réttarstöðu kaupanda við

lausafjárkaup gagnvart þrotabúi seljanda, ef kaupandinn hefur greitt kaupverð tegundarákveðins hlutar að fullu, en ekki fengið hann afhentan. Afhendingarkrafa kaupanda á hendur þrotabúi seljandans geti ekki náð fram að ganga í skjóli áðurnefnds lagaákvæðis, nema því aðeins að seljandinn hafi sérgreint og auðkennt ákveðinn hlut sem eign kaupandans, en að öðrum kosti eigi kaupandinn aðeins endurgjaldskröfu, sem talin yrði almenn krafa. Telur varnaraðili sömu sjónarmið eiga við í máli þessu og leiði þau til þess að hafna verði kröfum sóknaraðila, enda hafi fé til greiðslu gjalda starfsmanna hins gjaldþrota félags ekki verið sérgreint í vörslum þess.

Varnaraðili hefur mótmælt vaxtakröfu sóknaraðila sem of seint fram kominni, með því að hennar hafi ekki verið getið í kröfulýsingu hans. Þá hefur varnaraðili til vara mótmælt því að vaxtakrafa sóknaraðila verði tekin til greina með öðrum hætti en sem eftirstæð krafa samkvæmt 1. tl. 86. gr. laga nr. 3/1878, en umkrafðir vextir hafi alfarið fallið til eftir upphaf skipta.

IV.

Í máli þessu hefur sóknaraðili ekki haft uppi kröfur í öðru horfi en að viðurkennt verði tilkall hans til hins umdeilda fjár utan skuldaraðar við skipti á þrotabúi Hafskips hf. í skjóli eignarréttinda hans að því. Hefur hann ekki gert kröfu um viðurkenningu tilkalls síns sem forgangskröfu á grundvelli 1. tl. 84. gr., sbr. 87. gr. laga nr. 3/1878, og kemur slíkt athugunarefni því ekki til úrlausnar í máli þessu.

Kröfur sínar um greiðslu umkrafinnar fjárhæðar utan skuldaraðar styður sóknaraðili við reglu 69. gr. laga nr. 6/1978. Þau fyrirmæli þess ákvæðis, sem þýðingu geta haft í máli þessu, eru svohljóðandi: „Eignir þriðjamanns, sem komast í vörslur búsins, skal afhenda honum.“ Um þennan málslið ákvæðisins segir aðeins eftirfarandi í greinargerð fyrir því í frumvarpi, er varð að lögum nr. 6/1978: „Eins og fram kemur í 69. gr., er sjálfsagt, að eignir annarra aðila en þrotamanns renna ekki til þrotabúsins.“ Í almennum athugasemdum nefndrar greinargerðar um þann kafla frumvarpsins, sem 69. gr. þess heyrir til, kemur hins vegar fram að reglur um efni kaflans hafi ekki áður verið í lögum um gjaldþrotaskipti, en ýmis ákvæði laga nr. 3/1878 hafi þótt gilda um þau, þeirra á meðal 3. mgr. 12. gr. laganna. Er ekki að sjá af umræddri greinargerð að ætlunin hafi verið að breyta efnislega þeim reglum, sem áður þóttu gilda samkvæmt þessu. Í 3. mgr. 12. gr. laga nr. 3/1878 er mælt svo fyrir, að skiptagerð í dánarbúi eigi ekki að ná „til þeirra muna, sem ætla má að séu annarra eign, og þeir þegar geta heimtað sér selda í hendur.“ Þetta orðalag 3. mgr. 12. gr. laga nr. 3/1878 þykir verða að skýra á þann veg, að þriðjimaður geti krafist afhendingar sérgreindrar og afmarkaðrar eignar sinnar úr vörslum bús, enda sannist eignarréttur hans að slíkum einstaklega ákveðnum hlut, sem fyrir hendi er til afhendingar

úr búinu. Af þessari skýringu leiðir, að ef slík sérgreind eign þriðjamanns finnst ekki í vörslum bús, getur hann ekki átt ríkari rétt á hendur því en almenna fjárkröfu sem svarar til andvirðis eignarinnar. Þótt orðalag þessa ákvæðis sé öllu ítarlegra en fyrrgreindrar reglu 69. gr. laga nr. 6/1978, þykir verða, meðal annars í ljósi áðurrakinna ummæla í greinargerð, að skýra nefnda 69. gr. á þann hátt að sömu skilyrðum þurfi að fullnægja til þess að afhendingarkrafa samkvæmt henni nái fram að ganga og leidd verða af áðurnefndri skýringu 3. mgr. 12. gr. laga nr. 3/1878.

Efnislega samhljóða reglur um heimildir sóknaraðila til að krefja launagreiðanda um að halda eftir fé við launaútborgun til greiðslu opinberra gjalda starfsmanna og um meðferð slíks fjár er að finna í 113. gr. laga nr. 75/1981 og 30. gr. laga nr. 73/1980, svo og í 103. gr. reglugerðar um tekjuskatt og eignarskatt nr. 245/1963 og 4. gr. reglugerðar um sameiginlega innheimtu opinberra gjalda í Reykjavík nr. 95/1962. Samkvæmt reglum þessum ber launagreiðanda að veita sóknaraðila upplýsingar um það, hverja launþega hann hefur í þjónustu sinni, sem gjaldskyldir eru í innheimtuumdæmi sóknaraðila. Ennfremur ber launagreiðanda að halda eftir fé við launaútborgun til slíkra starfsmanna sinna samkvæmt kröfu sóknaraðila, til greiðslu opinberra gjalda þeirra. Um meðferð hins afdregna fjár frá þeim tíma koma fram þau fyrirmæli í 9. tl. 103. gr. reglugerðar nr. 245/1963 og i-lið 4. gr. reglugerðar nr. 95/1962, að launagreiðanda ber að standa sóknaraðila skil á því innan sex virkra daga frá launaútborgun. Geri launagreiðandi það ekki, ber honum samkvæmt 113. gr. laga nr. 75/1981 og 30. gr. laga nr. 73/1980 að greiða sóknaraðila dráttarvexti af fénu, og getur sóknaraðili ennfremur krafist lögtaksgerðar hjá launagreiðandanum til innheimtu slíkrar kröfu.

Ljóst er af þeim réttarreglum, sem nú hafa verið raktar, að enga ráðagerð er að finna um að launagreiðanda sé rétt eða skylt að sérgreina peninga í vörslum sínum, sem svara til afdreginna opinberra gjalda starfsmanna. Staðhæfingu varnaraðila á grundvelli þess framburðar vitnisins Sigurþórs Ch. Guðmundssonar í máli þessu, að hið gjaldþrota félag hafi ekki sérgreint fé í þessu skyni, hefur ekki verið mótmælt. Eins og reifun þessa máls hefur verið háttað hefur heldur ekki verið leitt í ljós hvort fyrir hendi hafi yfirleitt verið peningaeign í vörslum félagsins við upphaf skipta er nægt hefði til lúkningar kröfu sóknaraðila. Þegar af þessum ástæðum verður ekki hjá þeirri niðurstöðu komist, að því grundvallarskilyrði 69. gr. laga nr. 6/1978 er ófullnægt í máli þessu, að til staðar hafi verið við upphaf skipta sérgreind eða afmörkuð peningafjárhæð í vörslum varnaraðila, sem hugsanlegt eignarréttartilkall sóknaraðila getur beinst að.

Samkvæmt því, sem nú hefur verið rakið, verður að hafna kröfum sóknaraðila í máli þessu og telst hann því eiga almenna kröfu á hendur

varnaraðila að fjárhæð kr. 915.144,00, eins og varnaraðili hefur viðurkennt. Telja verður kröfu sóknaraðila um vexti af kröfufjárhæð þessari nægilega snemma fram komna, þótt hennar hafi ekki verið getið í kröfulýsingu hans, en vaxtakröfuna verður að meta sem eftirstæða kröfu við búskiptin samkvæmt 1. tl. 86. gr. laga nr. 3/1878.

Eftir þessum málsúrslitum þykir rétt að sóknaraðila verði gert að greiða varnaraðila kr. 65.000,00 í málskostnað.

Markús Sigurbjörnsson borgarfógeti kvað upp úrskurð þennan.

Úrskurðarorð:

Hafnað er kröfu sóknaraðila, Gjaldheimtunnar í Reykjavík, um viðurkenningu stöðu utan skuldaraðar fyrir lýstri kröfu á hendur varnaraðila, þrotabúi Hafskips hf., að fjárhæð kr. 915.144,00.

Sóknaraðili greiði varnaraðila kr. 65.000,00 í málskostnað innan 15 daga frá birtingu þessa úrskurðar að viðlagðri aðför að lögum.

Fimmtudaginn 14. maí 1987.

Nr. 326/1986. **Ákæruvaldið**
(Bragi Steinarsson vararíkissaksóknari)
gegn
Kristjáni Inga Einarssyni
(Kjartan Reynir Ólafsson hrl.)

Iðnaðarlög. Sýkna. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Guðmundur Skaftason og Guðrún Erlendsdóttir.

Héraðsdómi var skotið til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu 21. nóvember 1986 að ósk ákærða og jafnframt af hálfu ákæruvalds til þyngingar.

Í ákæruskjali dags. 5. nóvember 1985 er ákærða gefið að sök að hafa rekið ljósmyndaiðnað og ljósmyndaþjónustu frá árinu 1983 bæði í eigin nafni og undir firmanafninu Skíma sf., án iðnréttinda